

Infinitua ihi batean

Irene Vallejo

Liburu hau irakurtzen amaitu dudanean, Miramonen nengoen, furgonetan. Eta, une batez, pentsatu dut estilo zaharrean (hau da, boligrafoa eta papera erabiliz) lerro batzuk zirriborratzea. Nire lehen keinua boligrafoaren mutur bat ahora eramatea izan da, badakizue, denok paper-orri zuri baten aurrean egin ohi dugun keinu tipiko hori. Orduan, Saforen irudia etorri zait gogora, keinu bera eginez, poetisaren ohiko irudikapenaren arabera. Egia esan, memoriak huts egiten ez badit, Irene Vallejok berak gogorarazten digu Saforen keinu hori denboran betikotu dela, eta, gaur egun, 2.400 urte geroago, berdin egiten jarraitzen dugula, baldin eta boligrafoa eta papera erabiltzen baditugu (batere ohikoa ez, gaur egun). Egia esan, berehala baztertu dut boligrafoa eta papera erabiliz liburu honi buruzko iruzkin bat idazteko ideia, eta etxean nagoenerako utzi dut, ordenagailuaren pantailaren aurrean eserita eta atzamarrak teklatuaren gainean jarrita nagoenerako (teklatua bai ezin dela ahora eraman!).

“Infinitua ihi batean” liburu zoragarria da. Irakurri dudan libururik ederrenetako bat da. Benetako harribitxi bat, artelan hutsa. Eta Fernando Reyren itzulpena testu bikain honen maila berean dago.

Liburuek mendeetan zehar izan duten bilakaeraren historia izango zela uste nuen hasieran. Eta, nolabait, hala da. Baina *nolabait* bakarrik, liburuak Antzinaroa baitu oinarri, hau da, hitz idatziaren hasieran sortu ziren lehen zibilizazioak. Eta Antzinaroak aldi hau hartzen du: idazketa agertu zenetik (K. a. 4000. urtea) Erromatar inperioaren amaiera arte (K. o. 476. urtea, gutxi gorabehera). Hortik aurrera, beste aipamen batzuk ere egiten ditu (Erdi Aroa, Gutenberg, liburu digitala...). Baina bere oinarri nagusia hori da, Antzinaroa.

Ez da liburuen historia bat, besterik gabe. Hori baino askoz gehiago da. Irene Vallejo ez da horri buruzko datu tekniko batzuk ematera mugatzen. Ez. Askoz harago doa. Eta horregatik da aparteko obra konplexu bat: datuak emateaz gain, interpretatu ere egiten dituelako. Eta sentiberatasun handia, kultura, adimena, gaurkotasuna, e.a. erakutsiz interpretatzen ditu. Datu horiek guztiak gaur egungo sentimenduarekin eta gizateriak bizi izan dituen gorabeherekin ere erlazionatzen ditu: esklabismoarekin, gerrekin, despotismoekin, emakumeak antzinatean zuen paperarekin, erlijioekin, ambizio pertsonalekin (Alexandro Handia, Zesar)... Baina beti leitmotivetik urrundu gabe: nola sortu ziren lehen liburuak eta munduko lehen liburutegiak.

Egileak beste gai asko aipatzen ditu bidenabar. Adibidez, emakumeek Antzinaroan bizi zuten egoeraz eta liburuekin, kulturarekin eta, oro har, ezagutzarekin izan zuten harremanaz hitz egiten digu. Eta ideia benetan iraultzaile bat ematen du aditzera: datu egiazko eta fidagarrietan oinarrituta, idazlanak idatzi eta sortu zituzten emakumeen kopurua uste zena baino askoz handiagoa izango litzateke. Arazoa da haien lanak suntsitzen ahalegin berezia egin zutela Zergatik? Emakumeak zirelako; ez zegoelako ondo ikusia emakume batek gizonak baino gehiago jakitea; hori ez zelako garaiko gizarteak emakumeei ematen zien eginkizuna; erromatar inperioaren amaierara nekez iritsi ziren liburuek erlijio ezberdinen jazarpena jasan zutelako jarraian; edo arrazoi moralengatik, eta abar, eta abar.

Jakina, egileak ez du ahazten beste garai batzuez eta guretik oso urrun dauden beste zibilizazio batzuez ari garela. Eta funtsean, gaur egun garena beraiei ere zor diegula. Gure gaitasun kritikoa, adibidez, mundu klasikotik abiatzen da. Greziarrek irakatsi ziguten pentsatzen. Eta azken 2.000 urteotan haien ideia zaharkitu, krudel eta bidegabei kontra egin diegu, haien arma berberak erabiliz: arrazoa, dialektika, gogoeta, pentsamendua, kultura, hezkuntza, hitz idatziaren transmisioa... Greziarren irakaspenek berdin-berdin balio izan digute greziarrak idulki batean jartzeko zein idulki horretatik eraisteko.

Irene Vallejok zertzelada asko ematen ditu orduko gizarteei buruz, batez ere Greziako eta Erromako gizarteei buruz. Adibidez, haurrak hezteko erabiltzen zituzten metodo espartar, gogor eta krudelak kontatzen dizkigu (egungo pedagogien kontrakoak, argi eta garbi); edo esklaboez ere hitz egiten digu, haietako askok (batez ere greziar jatorrikoek eta erromatar inperiokoek) garaiko kulturen bete izan zuten zereginaz. Eta horrela, hamaika kontu. Baina beti hitz idatzia eta librugintzaren unean uneko teknika iraultzaile eta berritzaileak bistatik galdu gabe.

Azken batean, garaiko pentsamoldea deskribatzen digu, filosofo handien eta gizarte ezberdinen pentsamoldea... Eta pentsamolde hori, une jakin batean, gatazkan sartzen da gurearekin, orduko gizon eta emakumeek ez baitzituzten bere egiten gaur egun guztiontzat garrantzitsuak diren balioak: giza eskubideak, hauteskunde askeak, esklabotzaren aurkako hauteskundeak, feminismoa, aukera-berdintasuna, egoera ahulenean dauden pertsonen aldeko politika sozial eta inklusiboak, etnia eta kultura antzeko gizarteak, homosexualitatea, eta abar, eta abar.

Irene Vallejok liburu-dendekiko eta liburu-saltzaileekiko duen grina ere transmititzen digu. Jakina denez, liburu-saltzailea desagertzeko bidean dagoen espezie bat da. Eta desagertzeko bidean dagoela diot, gaur egun gero eta zailagoa baita duela 20 urte zeuden liburu-dendak topatzea. Liburu-denda haiek familiakoak izan ohi ziren, eta irakurzale amorratu batek edo bik zuzentzen zituzten; ez ziren liburu-saltzaile hutsak sentitzen, idatzizko hitzaren transmisio-prozesuaren zati garrantzitsua baizik. Liburu-denda profesionalak garrantzitsuak dira. Hori berehala jartzen da agerian, adibidez, saltoki handi batean sartzen garenean eta liburuen apalategiari begiratu bat ematen

diogunean: liburu gutxi, supersalmentak edo best sellerrak nagusi, irizpide komertzialak nonahi, liburu-dendako profesionalik ez, nahasketa... Benetako liburu-dendarik gabeko mundua horrelakoa da.

“Infinitua ihi batean”, irakurketa bat baino gehiago merezi duten liburu horietako bat da. Eta 400 orrialde dira, bai, baina ez dio axola: bidaia luzea bada ere, zoriona handia delako. Eta bidaia hori aurkikuntzaz beteta dagoelako. Gainera, Irene Vallejoren ahots iradokitzailea hor dago une oro, irakurlearen ondoan, Antzinaroko “ciceron”ik onena: inplikatua, iradokitzailea, sutsua, kritikoa, dibertigarria, garratza, eruditoa, ulerkorra, apala, hauskorra (guztiok bezala), bere buruaz segurua, zintzoa, eskuzabala...

Irene Vallejok badaki hitz idatziarekiko maitasuna transmititzen. Horregatik bakarrik, uste dut derrigorrezko irakurketa izan beharko litzatekeela batxilergoan. Eta uste dut liburu hau ezinbesteko erreferentzia izan beharko litzatekeela letretako karreretan ere (gaur egun dagoeneko ez bada). Estatuko batxilergoko milaka ikasleen artean hamarnaka ikasle batzuek liburu honekin konektatzea lortuko balute, horregatik bakarrik mereziko luke.

Liburuaren amaieran eranskin luze samar bat dago: egilearen eta itzultzailearen oharra, bibliografia luze bat, euskarazko bertsioaren beste bibliografia bat eta, azkenik, aurkibide onomastiko bat (eta eskertzen zerrenda). Material hori guztia ikusita, argi dago liburu hau ez dela bat-bateko idazketa baten emaitza: “Astelehenean hasi nuen, eta larunbatean bukatuta neukan”. Ez. Aitzitik, lan gogor baten emaitza da: ikerketa, dokumentazioa, bilketa, liburutegiko lana, Internet bidezko bilaketak, liburu-dendak, beste pertsona batzuekiko kontaktuak...

Azken batean, Irene Vallejok kulturari eta hitz idatziari eskaini die bere bizitza, baina marfilezko dorre batean isolatu gabe eta zenbait intelektual negargarriren nartzisismoan eta egozentrismoan erori gabe. Egia esan, ez dut uste bere bizitza kulturari eskaini dionik, baizik eta bidelagun izan duela. Eta, ziur aski, bere bidaian zehar benetako Ulises bat bezala sentitu da, zeren eta, funtsean, Ulises Itakatik irten eta berriro itzultzera bultzatu zuena, uste dut horixe izan dela bera bultzatu duena liburuen eta Antzinaroko historia eder hau idaztera. Azkenik, liburu honetan biltzen den poesia guztia, “Infinitua ihi¹ batean” izenburuan erabat kondentsatuta dagoela uste dut. Ezin hobeto egin. Maisu-lana.

---

¹ Ihia lehen liburuak (papiro ospetsuak) egiteko lehengaia zen.